

Mordet i Sveits

Elin Prøysen

Tragedier, drap og selvmord var tallrike i de mange gamle viser. Da lå det nok også ganske nær å parodiere denne visetypen.

En del av de visene vi kaller skillingsviser er nyheter på rim. Skjedde det et tragisk båtforlis, en storbrann eller en kjærlighetstragedie med døden som utgang, var en visedikter raskt på pletten og skrev om det. Visene ble solgt i små, enkle trykksaker. Derfra kommer navnet ”skillingsviser”.

Mange av visene er litt klønete skrevet, og de kan bli ufrivillig komiske, selv om de ikke var ment å være det. Derfor kan det innimellom være vanskelig å vite om slike viser er skrevet for å være morsomme, eller i fullt alvor. Men ”Mordet i Sveits” er helt klart skrevet som en parodi.

Teksten er av Lars Dilling (1848-1887), som var født i Kristiania. I 1869 ble han student, og deltok ivrig i det løsslupne studentlivet med å skrive både viser og komedier. ”Mordet i Sveits” ble skrevet til studentenes høstfest 1873. Den fullstendige tittelen er: ”En ny og frygtelig fæl vise om en mand i Schweitz, som myrdede sin ulykkelige kone ihjæl.” Som melodiangivelse står det: ”Synges på melodien ’Hjalmar og Hulda’ til skræk og advarsel for ligesindede med en smuk moral i sidste vers.”

”Hjalmar og Hulda” var en av tidas mest populære skillingsviser, og både ved valg av tema, melodi og utforming er det tydelig at forfatteren parodierer skillingstrykkets form og sensasjonspreg.

Dilling slo gjennom som forfatter med samlingen *Hverdagsmennesker* (1879), som var humoristiske småstykker om livet i Kristianias borgerskap. Han skrev flere bøker med de samme temaene. I 1881 flyttet han til København og trivdes godt blant forfattere og andre kunstnere der. Men helsa var skral, han var lam i bena. Han døde i Berlin, og er begravet der.

Nu vil jeg beskrive så godt jeg formår,
et fryktelig mord uti Sveits.
Der levde en olding med sølvhvite hår,
en gammel og gretten stabeis.
han tok seg en kone, hun hånden ham skjenkte,
enskjønt hun var ung, ti hun listigen tenkte:
”Jeg hånden alene vil give min mann,
men hjertet han fordre ei kan.”

Og derfor hun skjendig sin husbond bedrog,
ifall man på ryktet kan tro;
ti innen rett lenge en elsker hun tok –
man påstår sågar hun tok to.
Og det er jo noe som alle kan vite,
at det kunne mannen i lengden ei lide
og fattede nu den beslutning så fæl
å myrde sin kone i hjel.

Mens solen beskinde vår syndige jord
og alle de småfugler sang,
så tok han sin fru og en økse så stor
og styrte til skogen sin gang.
Og da de var kommet derhen, han begynner:
”Fall vakkert på kne og bekjenn dine synder,
og tal bare sannhet, ti om et minutt,
min søte, så er du kaputt!”

Da ropte hun ydmyk: ”O kjære tilgiv!
Så inderlig derom jeg ber.
Men vil du det ikke, så ta kun mitt liv –
mein liebster, was willst du doch mehr?
Så kan jeg dog blive deg kvitt allenfalsen.“
Og derpå hun velvillig rakte ham halsen,
og mannen med øksen tre hugg henne gav
og kuttete hovedet av.

O bred, akk så bred er den ekteskaps vei,
og mange vil vandre derpå!
Men vøkt jer, I menn, og forsøker det ei
når I bliver gamle og grå!
I kvinner av denne historie kan lære
at I eders menn ikke utro må være;
ti da vil det sikkerlig gå eder skeis
I Norge så vel som i Sveits.